

112 3:6

EESTI RAHVUSVÄEOSADE LOOMISE ÜLEVAADE

-
- SISU: 1. Ülevaade I Eesti polgu formeerimisest ja tegevusest.
2. Eesti rahvusväeosade loomise kronoloogilised andmed.

Välja antud

Eesti rahvusväeosade 10 a. juubeli pidustusi korraldava toimkonna poolt.

TALLINNAS, 25. aprill 1927 a.

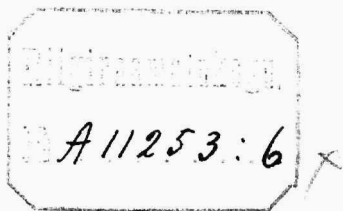

EESTI RAHVUSVÄEOSADE LOOMISE ÜLEVAADE

- SISU: 1. Ülevaade I Eesti polgu formeerimisest ja tegevusest.
2. Eesti rahvusväeosade loomise kronoloogilised andmed.

sf 482

Välja antud

Eesti rahvusväeosade 10 a. juubeli pidustusi korraldava toimkonna poolt.

TALLINNAS, 25. aprill 1927 a.

Riigi trükikoda Tallinnas, Niine tän. 11.

Ülevaade I Eesti polgu formeerimisest ja tegevusest.

1. Mõtte tekkimine.

Eesti väeosade asutamise üle avaldati esimest korda mõtteid pärast Kuuramaa vallutamist sakslaste poolt Ilmasõjas 1915 a. suvel. Esimesena tegi sellest avalikult juttu „Postimees“, tõstes üles küsimuse, kas ei ole kätte jõudnud olukord ja aeg, et meie ise oma käel kodumaa kaitseks välja astume. Selle küsimuse üle vahetati mõtteid kitsamates ringkondades ja tuldi otsusele, et õige silmapilk pole veel kätte jõudnud.

Suur Vene revolutsioon 1917 a. veebruarikuu lõpul lõi uue olukorra, avas vähemusrahvastele uued väljavaated ja uued võimalused. Tekkis laiaulatuslik omavalitsuse ja koguni Eesti autonoomia mõte. Kodumaa korraldamiseks ja valitsemiseks muutunud vabamas olukorras esitati rahvategelaste poolt Vene ajutisele valitsusele kindlad nõudmised ja kavad. Nende nõudmiste toetamiseks otsustati toime panna Peterburis 26. märtsil eesti sõjaväeliste ja seltskondlike organisatsioonide ühine mõjuv manifestatsioon. Manifestatsioonist võttis osa mitutuhat eesti sõjameest Peterburist, selle ümbruse linnadest ja Kroonlinnast ning hulk organisatsioone määratu arvu lippudega. Meeleavaldajate mass ja temas valitsev hea kord avaldasid sügavat muljet pealtvaatajate ja ka osavõtjate eneste peale. Vististi esimest korda ajaloos nähti koos nii rohkel arvul eesti sõjamehi. Manifestatsiooni hea kordaminek tekitas sõjameeste seas loomulikult mõtet koonnuda oma meestest koosnevatesse väeosadesse.

2. Esimesed sammud.

Esimene suurem nõupidamine eesti rahvusväeosade asjus peeti 28. märtsil Tallinnas „Grand-Marina“ saalis, kuhu hulgaliselt garnisoni eesti sõjaväelasi oli kogunud. Seal otsustati eesti rahvusväeosade küsimus jaatavalt ja valiti 10-ne liikmeline komisjon selle otsuse teos-

tamiseks. Komisjon, nimetates ennast Tallinna sõjaväelaste bürooks, algas viibimata tegevust. Otsustati kaks kindluse polku eestlastega komplekteerida. Seda toetas ka kindluse ja sõjalaevastiku juhatus.

Kohe peale selle kutsuti kokku Peterburi ja ümbruse eesti sõjameeste esindajate koosolek, kus väeosade organiseerimise mõte heaks kiideti. Mõtte teostamiseks valiti erikomitee — eesti sõjaväe osade organiseerimise keskkomitee.

Peterburi sõjaväeringkonna ülem kindral Kornilov, kes hea mulje saanud eesti sõjameeste massilisest ja korrapärasest esinemisest, kinnitas keskkomitee põhikirja.

Samal ajal tekkis rahvuslike väeosade organiseerimise mõte ka kodumaal — Tartus ja mujal, kus samuti kui Peterburiski ellu kutsuti mõtte teostamiseks vastavad bürood.

Meeste omavaheliseks organiseerimiseks nendes vene väekoondustes, kus neid suuremal arvul teenis, ning Eestisse tulemise ettevalmistamiseks moodustati kohtadel oma komiteed. Niiugused komiteed asutati Soomes, Riias ja paljudes kohtades teisel.

Peterburi Keskkomiteesse kuulusid härrad Schneider, Käärik, Vildenau, Tõruke, Lüdigi, Lüll, Martna, Kider ja teised.

Tallinna sõjaväelaste büroo liikmeks olid: h-rad A. Jürgens (†), G. Lagus, K. Rotschild, Aamisepp, G. Lukk, Premet, Vissman ja Rumba, kuna juure koopteeritud liigetena olid tegevuse juures ihu ja hingega h-rad K. Päts ja J. Pitka.

Tartu büroo energiliseks juhiks olid h-rad K. A. Hindrey ja K. Einbund.

Sündmused arenesid kiirelt. Polnud aega kaua kaaluda ja sepi-t seda kaugemaleulatavaid kavasisid. Polnud kindlat plaani, kuidas ja kui palju väeosasid asutada. Üks asi oli kõigil selge: mehed kodumaale, ja seal oma väeosad ellu!

Peterburi ja Tallinna vahel tekkis nagu iseenesest niisugune tööjaotus: Peterburi keskkomitee peaülesanne oli mehi Venemaalt kodumaale liikuma panna, Tallinna büroo asi neid kohapeal organiseerida.

Esialgul arvati, et Tallinnas eesti mehi ära mahutada võib kahte kindluse polku, mis sel ajal formeerimisega kavatsusel olid. Tallinna kindluse komandant admiral Lesskov ja sõjaminister Gutškov olid sellega nõus.

Peterburi keskkomitee energilisel pealekäimisel tegi Kindralstaabi mobilisatsiooni osakonna juhtaja polkovnik Satterupp 9. aprillil telegraafilise korralduse, et kõik eestlased, ohvitserid ja sõdurid, kes Peterburi sõjaringkonna tagavara osades teenivad, viibimata Tallinna saadetak. Hiljem laotati see korraldus ka rinde osade peale, välja arvatud Lõuna rinne, kuhu see korraldus ei tulnud.

3. Eesti sõjameeste koondumine Tallinna.

Esimene salk eesti sõjamehi registreeriti Tallinnas kindluse staabi korraldusel eesti polkude jaoks 12/25. aprillil. Nimelt 16 ohvitseri ja 13 sõdurit. Seda päeva arvatakse eesti rahvuslike polkude asutamise päevaks. Järgmine salk ilmus Tallinna 13 päeva hiljem. See oli terve ešelon — ligi 1000 sõdurit ja 12 ohvitseri. Temale järgnesid varsti teised salgad. Kolme nädalaga oli koos üle 3000 mehe. Algas alaline juurevool küll üksikult, küll salkades.

4. Takistused formeerimiseks Tallinnas.

Edasi ei läinud asi mitte nii libedasti.

Kohalikud nõukogud — sovjetid ja komiteed, koosnedes rõhuvas enamuses vene meestest ja mängides siin tähtsat võimukandja osa, lõid kartma, et eesti rahvusväeosade tekkimisega nende võim võib väheneda, isegi käest hoopis ära libiseda, ning asusid eesti väeosade formeerimise kohta eitavale seisukohale.

Samuti algas eesti polkude vastast kihutustööd kindluse 2. polgu komandör polkovnik Homjakov, kelle provokatsiooniline tegevus eriti raskusi sünnitas polgu formeerimisel. Polkovnik Homjakovi kihutustöö jõudis hiljem Tallinna sovjetiti, kus sooja vastukõla leidis.

Veel enam olid hirmul oma mõju ja võimu pärast kohalikud Eesti rahvusest nõukogude juhtivad tegelased Anvelt, Kingisepp ja K-o.

Tallinnast lendasid resolutsioonid, telegrammid ja isegi delegatsioonid Peterburki, et likvideerida hädaoht — eesti rahvuslik liikumine. Eesti sõjaväelased tembeldati kontrrevolutsionäärideks ja nõukogude vastasteks.

Kaebused avaldasid mõju. Peterburis jahenes seni meile soodus õhkkond. Mitmesugustel ettekäanel hakati viivitama vormilise loa andmisega polkude formeerimiseks.

Mitmekordsete käikude tagajärjel Peterburi kõrgemate võimukandjate juure, Helsingi — laevastiku juhataja staapi ja isegi ajutise valitsuse juhi Kerenski enese juure (seal käisid Tallinna büroo ülesandel h-rad J. Vilms ja O. Strandmann), läks korda Kerenski käest 7. mail luba saada. Kuid — ühe ainsa polgu formeerimiseks. Ning tingimusega, et kõik eesti sõjamehed, kes selleks Tallinna koondunud, sealt viibimata välja viidaks ja polk Tallinnast eemal, Virumaal, formeeritaks.

5. Polguülema määramine ja kolimine Rakveresse.

Ajutise valitsuse juhi käsuga, mis 9. mail telegraafi teel Tallinna jõudis, määrati polgule ka ülem: Peterburi Keskkomitee ja Tallinna büroo poolt selleks soovitatud polkovnik Tõnisson.

Esimene korraldus, mille polguülem Tallinna kindluse komandant temale ilmutas, oli: mehed viibimata Tallinnast välja!

Juba järgmisel päeval, 10. mail, algas ülekolimine Rakveresse ja tema ümbrusesse.

Ümberkolimine ja asumine uutel kohtadel polnud kerge. Meeste mass oli organiseerimata, igatahes kokku liitumata, ülemus tundmata. Puudus igasugune majapidamine, isegi toiduvalmistamise ja veovahendid. Puudus raha.

Rakvere ja selle ümbrus oli vene sõjaväe täis. Tuli sellega leppida, et linnas ulualust leidis ainult polgu staabile. Meeskonnad mahutati maale, peajasjalikult mõisade küünidesse.

6. Raskused formeerimisel.

Poliitiline õhkkond oli Rakveres märksa lahedam kui Tallinnas. Aga ka seal tuli võidelda esialgul suurte raskustega.

Esimene raskus oli majanduslik. Polgul puudus igasugune varandus. Oli vaja kõike muretseda: riideid, saapaid, pesu, sisseeadet, sõjariistu, hobuseid, veoabinõusid jne. Kõigepealt aga raha.

Sõjaväe varustuse saamine on üldse keeruline toimetus. Nõuab pikke vormikäike ja palju aega ka vanas väeosas. Seda enam formeeritavas üksuses.

1. Eesti polgul muutus varustuse saamine veel keerulisemaks selleläbi, et lühikese aja jooksul polgu alluvust mitu korda vahetati. Kord käis ta Baltimete laevastiku ülema alla, siis 1. korpuse alla, siis 12. armee staabi alla jne. Ei jõutud ühest varustusasutest, kuhu nõudmised sisse antud, varustust kätte saada, kui alluvuse korda muudeti. Vanast kohast enam ei antud. Tuli valmistada uude asutusse uued nõudmised.

Kõik see nõudis aega ja venitas asja. Kuid venimise üheks suuremaks põhjuseks oli see asjaolu, et vene võimud silmapaistva umbusaldusega polgu peale vaatasid ja meelega igasuguste ettekäänetega hoidusid tema majanduslikkude vajaduste rahuldamisest. Mõnel pool öeldi avalikult välja, et nüüd, mil kogu sõjaväes lagunemine käimas, pole mingit mõtet uute formeerimiste peale varandust raisata.

Teine raskus oli meeoleoluline. Revolutsioon oli purustanud riikliku korra ja ka korra sõjaväes. Selle aja Vene sõdur ei tunnistanud vähematki vabaduse piiramist, ei painutanud ennast vähemagi distsipliini alla. Õppustest ei tohtinud juttugi olla. Sõduri töö seisis logelemises ja miitingutel käimistes.

Niisugused vaated vabaduse peale tõid ka paljud Eesti sõdurid Venemaalt kaasa.

Kui Rakveresse üle kolides meie polgu ülem seal ilmus oma uuele ülemusele, l. korpuse komandörile kindral Lukomskile, küsis kindral, kas eestlastel polgu formeerimisega tõsi taga on. Jaatavat vastust saades, ütles ta: „Kui selles lagunemise olukorras polgule jalad alla saate, siis on see imetegu“.

Polgu juhatus sai raskustest aru. Läks neile vastu lahtiste silmadega ning kindla käega. Ei lepitud sellega, et kuidagi viisi mehi kokku kraapida, neid miitingutel logeleda lasta ja öelda: See on polk! Vaid polgu juhatus seadis üles nõudmise: Eesti polk peab olema ka revolutsiooni olukorras igapidi korralik väeosa ning eesti asjale auks. Selles suunas pandi tööle oma parem arusaamine ja kogu energia. Pandi tööle ohvitserid ja sõdurid. Ja sel ajal, kui vene väeosades logeleti ning miitingutel aega viideti, pidas l. eesti polk igapäev 6 tundi õppusi. Vähem arenenud ja enamlusekalduvustega sõdurite seas tekitas niisugune režiim vahel nurinat. Kuid organiseerimiskomiteede liikmed pidasid polgu meeoleu alati teraselt silmas, ilmusid niisugustel juhtudel viivitamata kohale ja tegid oma asjatundliku selgitustööga selgeks, kuidas eesti sõdur peab asjast aru saama. Niisugusid selgitustöökäike võeti ette sagedasti — ka siis, kui polgus midagi ei juhtunud. Ja need selgituskäigud andsid meeoleu kindlustamiseks väga häid tagajärgi.

Edasi tekitas polgule suuri raskusi nende meeste korraldamine ja varustamine, kes üle koosseisu olid.

Juuni lõpul oli polgu nimekirjas juba 8000 meest. Koosseisu järele võis olla 4000. Varustusasutused panid seda asjaolu tähele ja ütlesid korraga: Nüüdsest peale saate varustust ainult koosseisu järele! Ning rohkem mitte! Nõnda pandigi toiduainete andmine seisma.

Tekkisid suuremad sekeldused. Kuid organiseerimiskomiteede energilisel väljaastumisel ja eestkostmisel läks korda asi varsti lahendada ja seda väga soovitaval viisil: rinde juhatuse poolt lubati polgule asutada üleliigsete meeste arvel oma tagavara pataljon. See pataljon oli õigus-
tatud toitu ja kõike muud varustust saama. Pataljoni roodude ja ka meeste arv polnud aga kindlaks määratud. See asjaolu andis võimaluse kõiki üle koosseisu olevaid mehi piiramata arvul pataljoni nimekirja võtta. Tagavara pataljon paisus suuremaks kui polk ise. Tema esimeseks ülemaks oli alampolkovnik Kiiker, hiljem — polkovnik Rosenbaum. Tagavara pataljon asus esiteks Virumaal, hiljem Tartus.

8. Sõjaväeliste organisatsioonide tegevus.

Formeerimise juures oli määratu tähtsus neil sõjaväelistel organisatsioonidel, kes tegutsesid kodumaal ja väljaspool kodumaad. Polgul

endal oleks raske olnud väliselt poliitilist võitlust jätkata oma olemasolu ja arenemise eest. See töö toimus organisatsioonides, kes kogu aeg saavutasid suurte jõupingutustega samm-sammult polgule paremaid formeerimise tingimusi ja võimalusi ennast laiutada.

Peategevus toimus Tallinna sõjaväelaste büroos ja Peterburi keskkomitees, mis mõlemad koos moodustasid teatud keskorganisatsiooni.

Politiilised raskused Tallinnas likvideeriti Tallinna büroo poolt ühiselt polgu komiteega.

Büroode kaudu voolas kokku ka rohkesti igasuguseid annetusi, küll rahas ja natuuras. Bürood olid polgul vahelüliks seltskonnaga ühenduse pidamisel.

Et omavahel mitmes tähtsates küsimustes kokkuleppele jõuda ja keskorganisatsiooni luua, tuli 1. ja 2. juunil Rakveres kokku esimene eesti sõjaväeliste organisatsioonide konverents. Siin otsustati jaatavalt eesti sõjaväelaste kongressi küsimus ja valiti ajutine keskorganisatsioon „Eesti Sõjaväelaste keskbüroo“ nime all, kuhu valiti tegelasi kõikidest organisatsioonidest. Konverentsi lõpul sõitsid delegaadid polku üle vaatama, kus kord hää mulje jättis.

17—22. juunini oli Tallinnas Eesti sõjaväelaste esimene kongress, mis kokku tuli valitsuse keelu peale vaatamata ja kus ligi 80.000 eesti sõjaväelast oli esindatud. Kongress tunnistas senise organisatsioonide tegevuse heaks ja võttis vastu rea tähtsaid otsusi nii rahvusväeosade organiseerimise kui ka rahvus-politiilistes küsimustes. Valiti keskorganisatsioon, kes suuremad volitused sai, ja see nimetati „Eesti sõjaväelaste Ülemkomiteeks“. Ülemkomitee etteotsa valiti tulisem isamaalane lipnik Konstantin Päts.

Ülemkomitee sai keskkohaks meie rahvusväe organiseerimise töös. Nii keskbüroo kui ülemkomitee osutusid Tallinna sõjaväelaste büroo järeletulijateks, viimaselt tegevust üle võttes ja jätkates seda juba eriliste suurte volitustega.

Ülemkomitee osutus ühtlasi eesti rahvusväeosade kõrgemaks juhtivaks organiks organisatsioonilistes küsimustes. Ta pidas lähemat kontakti meie maa-omavalitsustega ja soodustas, toetatult eesti rahvusväeosade poolt, seda pinda, milles võis võrsuda meie iseseisvuse aade.

9. Esimene ülevaatus.

29. juulil ilmus ette teatamata Rakveresse Põhja rinde juhataja korraldusel kindral-leitnant Josefovitsš, et polku revideerida ja sellest rinde juhatajale ette kanda. Kindral oli alguses külm ja tagasihoidlik. Tungis kõigisse peensustesse, käis kõik allüksused läbi ja revideeris põhjalikult. Ülevaatus kestis 2 päeva. Mida enam oli ta asjaga tutvuu-

nenud, seda sõbralikumaks ta muutus. Teise ülevaatus e päeva õhtul viibis ohvitseride piduõhtul, lahkus polgust päris sõbrana ja kinnitas, et võib rinde ülemale polgu üle ainult kiitvalt kõneleda. Ühtlasi tähendas ta, et senine umbusaldus eesti polgu elu- ja tegevusvõimetusse on põhjendamatu. Enne ärasõitu saatis ta Rakverest rinde juhatajale järgmise telegrammi: „Leidsin l. eesti polgu hiilgavas seisukorras. Suusõnal lähemalt“.

Paar päeva hiljem saadi polgus Põhja rinde staabiülemal kindral Vachruševi telegramm, milles järele küsiti, missugused nõudmised polgul veel rahuldamata on. Paluti kõigist tarvidustest telegrafeerida otsekohe tema nimele, et vajaduste kohta viibimata korraldusi teha. Samal ajal tuli telegramm rinde varustusülemalt, millega see mees oma abi pakkus, mis polk iganes soovib. Harilikke vorminõudeid enam ei vajatud. Kõik, mis tarvis, lubati välja saata lihtsal telegraafilisel nõudmisel ja viivitamata. Tõepoolest hakkas nüüd tulema varustust uksest ja aknast. Kindral Josefovõtši vaatus e aruanne oli kõik senised takistused kõrvaldanud, kõik teed siledaks teinud ja ukсед avanud. Kõrge ma väejuhatus e usaldus ja poolehoid oli võidetud.

Varustusasutuste lahkust kasutas polk laialt. Võttis vastu kõik, mis saada võis. Soetas suured tagavarad varustust. Neist tagavaradest hoidus mõndagi alal kuni Vabadussõja alguseni, mil igasugusest varustusest meil suur puudus oli.

10. Teine ülevaatus.

Suve lõpuks oli polk igapidi valmis, kõigiga täiel määral varustatud. Maksvate reeglite järele pidi järgnema pärisvalmis väeosade ülevaatus inspekteerimise korras. See toimetus pandi Tallinnas asuva 118. diviisi kindral Martõnovi peale. Martõnov ilmus Rakveresse 5. septembril ja revideeris polku 2 päeva. 8-as rood asus linnale kõige ligemal, Vallimäe lähedal mõisa küünis. Selle võttis revident esimesena ülevaatus e. Meie polgu ülemal arvamise järele oli see rood keskmine ning kord temas jättis paremat soovida. Kuid kindral võttis mütsi maha, lõi risti ette ja ütles: „Tänu Jumalale, kuue kuu tagant näen jälle sõdureid!“ Nähtavasti ei pidanud ta vene mehi sel ajal enam mitte sõduriteks.

Kui allüksuste ülevaatus läbi, koguti polk ümbrusest kokku Rakvere mõisa põllule ja tehti talle koguvaatus.

Kui polk üle vaadatud, käskis kindral Martõnov polgu komitee liikmeid oma juure paluda. Komitee esimees kapten Kann (praegu Riigikohtu liige) kogus komitee kokku ja rõi selle harilikus rivi komando korras kindrali ette. Mehed löid nii tugevasti jalgu maha, et maa värises. Kindral tähendas imestusega, et tema on komitee liikmeid palunud,

eksikombel on aga mingisugune komando toodud. Kann seletas, et se komando komitee ongi. Kindralil tulid pisarad silmi. Ametlik käsukiri polgu valmisoleku üle oli kiitev.

11. Rindele!

Rinde staap tunnistas polgu formeerimise lõpetatuks. Tekkis küsimus, mis polguga nüüd peale hakata. Rinde staabist Pihkvast tulid teated, et ta lahinguliinile saadetakse — kaugemale, väljaspoole kodumaad. Niisugune polgu kasutamise viis ei olnud vastuvõetav meie rahvuslike huvid seiskohalt. Ülemkomitee energilise väljaastumise peale otsustati Pihkvas asi nii, et polk läheb küll rindele, kuid Eestile kõige lähemasse kohta — Riia kaitsegrupi reservi, Volmari piirkonda, jäädes seal rinde juhatuse käsutusse.

19., 20. ja 21. septembril lahkus polk oma senisest asupaigast, Rakverest, saades kohalikkude elanikkude sooja saatmise osaliseks: mehed puistati lilledega üle.

Staap asus Volmari, pataljonid — ümbruskonda.

12. Vastuvõtt rindel.

Rindel võeti polk uue ülemuse poolt suure sõbralikkusega vastu — eriti armee kõrgema juhatuse poolt Valgas. Kindral Parski, armee juhataja, oli korralduse teinud, et kui Eesti polgu ülem staapi ilmub, siis ta viivitamata, ka öösi, vastu tuleb võtta. Kell oli öhtul 10 läbi, kui polgu ülem Valka jõudis ja staapi sisse astus, et järele kuulata, kas ja millal järgmisel hommikul võib armee juhatajale ilmuda. Öeldi, et kindral juba voodis on, kuid siiski juhiti kohe tema juure. Selgus, et ta polgu üle oli mõndagi kuulnud. Nende kuulduste põhjal, mis polku nähtavasti heledamas valguses kujutasid kui ta tegelikult seda väaris, vaatas armee juhataja meie polgu kui päästeingli peale. Nagu suure jõu peale, mis meeolelu poolest lagunenud armee võiks veepeal hoida. Lubas meie polgu eest nagu oma silmateraga eest hoolitseda. Kutsus oma lähemad kaastöölised, kes juba unehõlma pugunud, kokku ja tegi neile korraldusi, mis iganes polgule vajalikud olla võisid.

Armee kõrgema juhi juurest tema kõige paremate soovide saatel lahkudes jäi niisugune mulje, et Volmaris polk õnnega kokku on satunud.

13. Sõjakäik saartele.

Ootamata tuli aga 30. septembril polgule käsk: viibimata Haapsalusse sõita ning seal astuda Baltimere laevastiku ülema korraldusse.

Polk asus teele ja 2. oktoobri hommikul olid esimesed ešelonid Haapsalus. Sealt juhiti nad viivitamata Rohukülasse, kus laevadele laadida kästi, et Hiiumaale sõita ning seda saart kaitsta. Varsti aga muudeti see käsk ning anti uus: Muhumaa oma kaitse alla võtta!

Haapsalusse jõudes astus polk Baltimere laevastiku ülemale alluvate maavägede ülema käsutusse. Maavägede ülemaks oli keegi kindral Heinrichson, korpuseülema õigustega. Tema staabiülemaks — polkovnik Krusenstiern.

Sel ajal olid meie saarestiku pärast käimas kõvad lahingud Vene ja Saksa vahel. Venelastel olid saartel tugevad rannapatareid ja palju maaväge. Revolutsioon oli aga ka saarte kaitsjate seas oma tööd teinud. Kõrgematel juhtidel polnud nähtavasti kuigi suurt usku saarte kaitsjate vastupanu sisse.

Teadete põhjal, mis lahingukäigu kohta saadud, oli kindel, et Saaremaa ja teised naabrussaared varsti sakslaste kätte langevad. Saadi teada, et Vene rannapatareid vastupanu ei avalda, et sakslased Tagalahes ja mitmel pool teisel Saaremaal sisse tunginud. Et Saksa laevastiku käes merel ülevõim. Oli selge, et maaväega saari päästa ei saa.

Sellepärast pidas polkovnik Tõnisson ka Eesti polgu saatmise Muhumaale täiesti asjatuks ning avaldas kindlal kujul oma eitava seisukoha selle saatmise kohta. Polkovnik Tõnissoni arvamine ei andnud tagajärgi. Ei muutnud asja ka polkovnik Tõnissoni avaldus, et kirjeldatud olukorras väeosa saatmine Muhumaale tähendab tahet seda väeosa meelega ära hävitada. Meie polgu ülemale seletati, et Vene laevastik varsti abi saab, et olukord varsti Vene kasuks muutub, et käsk on käsk, pealegi lahingukäsk, mida peab vastuvaidlemata täitma, ja et eesti polk ikkagi Muhumaale minema on kohustatud. Seda enam, et saatmine Ajutise Valitsuse juhi Kerenski enese käsul sünnib. Esimesed transpordid — kaks pataljoni saadeti Muhumaa sihis teele.

Ühtlasi anti meie polgu ülemale kõva käsk: kiirelt ka polgu teised osad laevale laadida. Polkovnik Tõnisson lasi aga meestele öelda, et laadimisega ei rutataks, vaid võimalikult enam aega viidetaks. Mitmel korral küsiti järele, kas polk juba laevadele laaditud, ning pahandati, et see töö nii pikkamisi edeneb. Siis tuli ametlik sõnum, et Muhu ja Saaremaa Saksa laevastiku poolt täiesti ära lõigatud, et Vene laevastik Hiiumaa taha põgeneb ja et saartele enam kedagi ei saa saata.

Kaks pataljoni langesid Muhumaal sakslaste kätte vangi — ilma mingi kasuta.

Õnneks jäid aga polgu teised osad ja staap alles.

Vangi langenud pataljoni asemele formeeriti viibimata uued. Mehi ja ohvitseri selleks nõuti välja tagavara pataljonist Tartust. Varsti oli polk jälle endises koosseisus.

14. Kabuhirm Haapsalus ja Läänemaal.

Saarte kaotamisega kaotasid venelased ka pea. Venelased olid kindlas arvamises, et nüüd, mil saarestik langenud, ka Haapsalu ja kogu Eesti sakste kätte langeb. Nad asusid selle maa rüüstamisele ja purustamisele. Uhke Rohuküla sadam, mis Ilmasõja ajal ehitatud ja kuhu Vene riik määratud miljonid sisse matnud, ning suurejoonelised ehitused ja rikkalikud varanduste laod tema piirkonnas lasti õhku. Mis purustamisega hävitada võimata, sellele pandi tuli otsa. Maa värises mürtsudest ja öösi oli kogu ümbrus põlevate ladude tulemerest valge.

Vähemad varandused, mida venelased ise hävitada ei jõudnud, kästi 1. eest polgul ära põletada. Iseenesest mõista, et polk seda ei teinud. Linna- ja maavalitsusele ning kohalikkudele elanikkudele anti võimalus venelaste poolt laokile jäetud varandust kasutada. Vene väejuhid heitsid Haapsalu ja Läänemaa peale käega ning lahkusid sealt ühes oma staapidega. Nende kannul põgenesid ka paljud vene väeosad Haapsalust ja ümbrusest. Rannakaitse pandi 1. eest polgu peale. Eesti polgu ülema käsutusse määrati ka need vene väeosad rannajoonel Paldiskist kuni Pärnumaa piirini, kes sinna veel püsima jäid. Tähtsamad punktid rannikul võttis eesti polk vahetult oma kaitse alla.

Tuhandete kaupa tuli Haapsalus ja ümbruses maale vene maa- ja meremehi, kes kabuhirmus saartelt põgenesid. Meeste ettekujutuse järele olid sakslased neil kannul. Sellepärast vaadati Läänemaa peale juba kui vaenlase maa-ala peale. Rüüstati ja riisuti, mis silma puutus. Kus vastupanu avaldati, tarvitati sõjariistu või pandi hooned põlema. Paugutati püsse. Rongide peale jooksti meeletult tormi, et aga rutem Naroova taha jõuda.

Elanikud linnas ja maal olid surmahirmus. Nende elu ja varandus oli hädaohus.

15. Polk korra alalhoiul tegutsemas.

Siin astus esimene eesti polk välja rahva ja ta varanduse kaitseks. Kõigepealt võeti linn enda kaitse alla. Elanikkude rahustamiseks tehti muusika saatel rongikäik läbi linna. Pandi välja patrullid ja valvepostid. Lõpetati vägivalla teod elanikkude vastu, ladude rüüstamine ja Rohuküla sadama varanduste põletamine.

Päästeti palju mitmesugust väärtuslikku varandust, mis Vene võimude poolt hävitamisele oli määratud. Pandi raudteejaamas kuulipildujate abil eriti kõva kord maksma. Saadeti osa mehi salkade kaupa maale suurematesse keskkohdadesse — röövimise hoogu sattunud vene sõjaväelaste taltsutamiseks. Selle juures astuti korrarikkujate vastu välja väga karmilt. Et meie mehi juba eemalt ära tuntaks, selleks oli

igal salgal eesti lipp kaasas. Lühikese aja jooksul tekkis eesti sõduri ja eesti lipu vastu aukartus. Eesti lippu nähes ajasid lössi vajunud vene sõdurid end juba eemal sirgeks ja andsid temale au. Eesti ohvitseride poole pöördusid venelased käsi kõrva ääres ning nimetasid neid mõnikord „Vaše blagorodie“.

Venelaste aukartuse eesti lipu vastu kasutasid elanikud varsti ära: ka seal, kus eesti sõdureid polnud, pandi majakatusele eesti lipp lehvima. Siis võidi kindel olla, et venelaste poolt hädaohtu karta ei ole. Vilja- ja kraamivoorid, isegi üksikud koormad liikusid mõnikord väike eesti lipp peal.

16. Rahvuslik vaim polgus.

Eesti polk oli enamlusele alati pinnaks silmas. 1917 a. kevadel läks neil küll korda tema formeerimist ja asumist Tallinnast eemale tõrjuda, kuid polgu meelsus ei andnud neile ka edespidi rahu.

Avalikult ei julgenud enamlased oma nägu polgus näidata. Kuid seda suurema hoolega kasutasid nad igat juhtu, et salaja eesti sõdurite seas kihutustööd teha.

Salajast ässitustööd tehti juba siis, kui polk Rakveres ja tema ümbruses asus. Veel hoogsamalt aga Haapsalus ja Läänemaal.

Enamlaste töö ei kandnud suurt vilja. Nende mõju alla sattus ainult vähem arenenud element sõdurite seast.

Polgus valitses algusest kuni lõpuni rahvuslik vaim ja isamaaline meeoleolu.

Enamlased ei suutnud ka siis, kui kogu Vene riigis võim kommunistide kätte oli läinud, 1. eesti polku ära lõhkuda ega teda üle võtta.

1. eesti polk jäi lõpuni truuks oma rahvale ja isamaale.

Isamaalise meeoleolu loomiseks ja süvendamiseks aitasid polgu juhatusele suurel määral kaasa organiseerimiskomiteed. Eriti rohkesti Ülemkomitee energiline esimees h-ra K. Päts, h-ra A. Rei ja h-ra J. Pitka.

1. eesti polgu asukoht, Haapsalu, oli kohaks, kuhu enamlus alles siis sisse pääsis, kui ta mujal juba ammu ennast kindlustanud oli.

17. Polk ja meie iseseisvuse liikumine.

Mure maa ja rahva saatuse pärast oli polgu perel sügavalt südames. Mõtte kodumaad oma käe peal korraldada leidis polgus kõige soojemat vastukõla.

8. novembril 1917 a. otsustas komiteede üldkoosolek: „1. eesti polk nõuab, et Eesti Maapäev viibimata kokku tuleks ja kuni Asutava Kogu kokkukutsumiseni kõik riigivõimu Eestis korra ja julgeoleku kindlustamiseks enese kätte võtaks“.

Vähe hiljem otsustas polgu komitee esineda Maapäevale ettepanekuga Haapsalus kokku tulla, kus 1. eesti polk ta oma kaitse alla võtab.

18. novembril võttis polgu komiteede üldkoosolek resolutsiooni vastu, et ta Maapäeva laialisaatmise kohta kõige valjumalt protesti avaldab ja rahva esindajate kallal toore vägivalla tarvitamise kõige käredamalt hukka mõistab.

Mõni päev hiljem järgneb resolutsioon: „1. eesti polk palub Eesti Ajutist Maavalitsust asuda Haapsallu, kui ta seda võimalikuks ja tarvilikuks peab, ning töötab oma kaitset ja tuge igasuguse vägivalla ja töötakistuse vastu“.

Pärast teatud Tartu sündmusi ja sealseid hulgalisi vangistusi ööl vastu 21. novembrit, võttis 1. eesti polk vastu järgmise resolutsiooni: 1) „Koosolijad ei luba ühelgi võõral rahval meie sisemistesse asjadesse tungida; 2) avaldavad valju protesti vägivalla vastu, mis Tartus toime pandud; 3) nõuavad vangistatud isikute vabakslaskmist ja 4) astuvad nende nõudmiste mittetäitmise korral jõuga välja“.

1. eesti polgu liikme, nimelt polgu asjaajaja h-ra Jürvetsoni trükikojas Pärnus trükiti Eesti iseseisvuse manifest.

Ööl vastu 21. novembrit vangistati Tartus enamlaste poolt Tartu meeleavalduse korraldajate seas ka 1. eesti polgu ülem polkovnik Tõnisson.

Uueks polguülemaks määrati polkovnik Pödder.

18. Rahvusliku diviisi formeerimine.

Eesti sõjameeste vool kodumaale, mis kevadel 1. eesti polgu formeerimisega alguse sai, kestis vahetpidamata edasi. Siin oli vaja neid korraldada. Seda rohkem, et poliitiline olukord ikka enam ja enam kirjuks läks. Vene sõjaväe lagunemine võttis aina hoogu. Korralagedus suurenes. Riigi võimu autoriteet langes kasvavas tempos.

See olukord sundis ka meie rahvast valmis olema, et tarviduse korral ise ennast, oma varandust ja oma kodu omal jõul kaitsta.

Tekkis tarvidus ise oma mehi suuremal arvul korraldada, et hädaohus ise ennast aidata, ise oma julgeolekut kindlustada.

Oli hädatarvilik kõige pealt suuremates keskkohtades, nagu Tallinn, Tartu ja teised linnad, oma sõjamehi organiseerida.

Ülemkomitee südil korraldusel pannakse 1917 a. sügisel alus uuele eesti polgule Tallinnas. Osa kaadrit saab uus polk esimesest polgust. Polgu formeerijaks on esialgu polkovnik Põdder, polguülema abi 1. polgust (päraspoole Sisekaitse ülem ja III diviisi ülem Vabadussõjas), hiljem kapten Kann, pataljoni ülem 1. polgust (III diviisi ülema abi Vabadussõjas, praegu Riigikohtu liige).

Vähe hiljem asutakse Ülemkomitee poolt uue polgu formeerimisele Rakveres. See toimetus sünnib samuti 1. eesti polgu kaadri kaasabil. Ja polgu formeerimine ning juhtimine pannakse 1. polgu pataljoni ülema kapten Vahtramäe peale (praegu kolonel, Tallinna-Haapsalu rahukogu esimees).

Polgu loomine pannakse käima ka Viljandis polkovnik Undi (hiljem Sisekaitse ülem, praegu kindral ja Rannakaitse ülem) juhatuse all. Üks selle polgu pataljonidest asus Pärnus kapten Tannebaumi komando all.

Varsti pannakse alus ka suurtükiväe brigaadile polkovnik Larka (hiljem kindral ja kauaaegne sõjaministri abi) poolt Haapsalus. Suurtükid, laskemoon ja hobused saadi väikese maksu eest sel ajal Läänemaal asuvalt vene 45. diviisi suurtükiväelt, kust sõdurid-ukrainalased detsembrikuus kodumaale läksid.

Ning detsembrikuus koondas ülemkomitee kõik need väeosad rahvuslikuks diviisiks.

Diviisi juhatajaks kutsus Ülemkomitee polkovnik Laidoneri (hiljem kindral ja ülemjuhataja Vabadussõjas) ning diviisi staabi ülemaks polkovnik Sootsi (hiljem kindral, ülemjuhataja staabiülem Vabadussõjas ja sõjaminister). Päraspoole, saksa okupatsiooni ajal oli rahvusliku diviisi ülemaks polkovnik Larka (enne seda suurtükiväe brigaadi ülem), ning diviisi staabi ülemaks kapten Reek (praegu kindral ja sõjaminister).

1. eesti polk toetas nooremaid vendi mitte üksnes oma kaadriga vaid ka majanduslikult. Korraliku ja kokkuhoidliku majapidamise tagajärjel (polgu majanduse ülemaks oli leitnant Richard Maim, Tartust) kogus polk enesele suuremad säästsummad. Neist summadest määrati toetuseks: Tallinna polgule 25 tuhat, Rakvere polgule 35 tuhat, Viljandi polgule 30 tuhat ja diviisi staabile 20 tuhat rubla. Kokku 110 tuhat rubla. Praeguse kursi järele — mitu miljonit eesti marka.

19. Saksa okupatsioon ja eesti väed.

Saksa vägede ilmumisel Eesti mannermaale oli Eesti juba iseisjaks kuulutatud. Eesti Vabariigil polnud Saksa riigiga vaenulist vahetõrget. Saksa väed pidasid võitlust Vene vägedega. 1. eesti polgul polnud põhjust ennast Saksa-Vene vahetõrgetesse segada. Need

vahekorrad tehti selgeks polkovnik Põdderi poolt Saksa sõjaväe võimudele nende ilmumisel mannermaale Haapsalus.

Ka saksa okupatsiooni võimud ei seganud endid esialgu meie rahvuslike väeosade elusse. Rahulikult ja heas vahekorras asusid siin mõnda aega üksteise kõrval saksa väed ja eesti polgud.

Kuid 5. aprillil olid eesti polgud siiski sunnitud okupatsiooni võimude nõudmisel laiali minema. Korraldus selleks tuli kuuldavasti Berliinist. Arvatavasti kohalikkude sakste juhtide pealekäimisel.

Relvad: püssid, kuulipildujad, suurtükid ja laskemoon — kogu rikkalik varustus, toiduainete ja riiete laod, hobused, veoabinõud — isegi kõik rahasummad, võeti saksa okupatsiooni vägede poolt ära, ka ohvitseride isiklikud mõõgad ning revolvrud.

Relvade, laskemoona ja kõige muu rikkaliku sõjaväe varustuse äravõtmine andis ennast meile väga valusalt tunda 1918 a. sügisel, mil meie olime sunnitud oma kodumaa kaitseks vene enamlaste vastu välja astuma.

20. 1. Polgu tähtsus meie iseseisvuse liikumises.

1. eesti polk elas ja tegutses ainult ühe aasta. Kuid selle lühikese aja jooksul on ta suutnud jäljed järele jätta.

a) Ilmasõja ajal oli meie kodumaa võitlusvõimelisest meessoost tühi. Kogu meie noor ja tugev meessugu oli vene sõjaväkke mobiliseeritud ja mööda Venemaad laiali paisatud.

1. eesti polgu formeerimine kutsus välja meeste tagasi-voolu kodumaale. Pani aluse sellele liikumisele, mis kõik mehed, sõdurid ja ohvitserid, kodumaale tagasi tõi.

b) 1. eesti polgu jaluleseadmine oma meestest ja ainult oma meeste juhatusel näitas, et puht eesti polkude olemasolu võimalik on. See asjaolu tekitas sõjameeste enestes ja rahvas usku oma võimetesse, tõstis rahvustunnet ja äratas isamaarmastust.

c) 1. eesti polgu formeerimine selleaegses Vene riigi lagunemise olukorras aitas suunida mõttel, et kui Vene riigivõim maad enam valitseda ja kaitsta ei jaksa, siis meie seda teha suudame: 1. Eesti polgu formeerimine ja tema tegevus aitas kaasa eesti iseseisvuse mõtte tekkimisele.

d) 1. eesti polgu ja kõigi rahvuslike väeosade formeerimine oli heaks kooliks meie sõjameestele selle töö alal ja valmistas neid ette edespidiseks raskeks tööks kodumaa kaitseks.

e) 1. eesti polk andis meie kaitseväele Vabadussõjas terve rea lahingujuhte vastutusrikastele komandokohtadele:

Kolme diviisi eesotsas seisid 1. eesti polgu ohvitserid (kindral Tõnisson, kindral Põdder, polkovnik Parts).

Ja Vabadussõja vapramad lahinguosad — soomusrongid võitlesid kõik 1. eesti polgu ohvitseride juhatusel (Irv, Luiga, Lepp, Teslon, Reinvald, Mullas, Engmann, Laamann, Peeters, Neggo, Mets).

21. Lõppsõna.

Kümme aastat on selles mööda, mil 1. eesti polgule alus pandi. Ja 9 aastat sellest mööda, mil rahvuspolgud laiali saadeti.

Pärast seda on meist suured sündmused üle käinud. Oleme oma riigile aluse pannud ning vabaduse eest rasked, kuid hiilgavad võitlused läbi teinud. Oleme iseseisvuse ja vabaduse kätte võidelnud.

Neile suurtele sündmustele, iseseisvuse rajamisele ja vabadusvõitlustele, on see ajajärk, millal 1. eesti polk tekkis ja tegutses, lahutamata eellooks.

Iseseisvuse tulekut ja Vabadussõda ei saa vaadelda ilma rahvusliikude polkude tekkimisloota, ilma 1. eesti polguta.

1. eesti polgu ohvitserkond, kes tänapäevani on samuti ühemeelse ja sõbraliku perena kokku jäänud nagu ta oli polgu päevil, ning rahvusliikude väeosade organiseerimise komiteede ja büroode esindajad on polgu kümnenda. aastapäeva mälestamise selleks korraldanud, et hiljemate sündmuste varju jäänud tähtsat ajajärku laiematele hulkadele, eeskätt kasvavale noorsoole meele tuletada ja selleaja mälestusi värskendada.

Eesti rahvusväeosade 10-aastase juubeli pidustusi korraldav toimkond.

Tallinnas, 24. aprillil 1927 a.

Eesti rahvusväeosade loomise kronoloogilised andmed.

Kokku seadnud K. Rotschild.

Märkus:

Kronoloogia kokkuseadmiseks on kasutatud mitmesuguseid arhiivi materjale. Lahtiselt kirjutatud andmed leiavad tõestust mitmesugustest dokumentidest, nagu: protokollidest, telegrammidest, kinnitatud ärakirjadest jne. Arvud, mis võetud ajalehtedest, erakirjadest jne., on paigutatud klambritesse. Lahtiselt kirjutatud andmed on vastuvaidlemata kindlad, kuna klambritesse paigutatud võivad olla ekslikud.

Allpool märgitud kronoloogilised andmed on vana kalendri järele kuni 1917 a. lõpuni ja 1918 a. jaanuarikuuni. 1918 a. veebruarikuu andmed on märgitud vana kalendri järele ja klambritesse — uus kalender. 1918 a. märtsi- ja aprillikuu andmed on märgitud uue kalendri järele.

Sissejuhatuseks.

Ennem kui asuti rahvusliikude väeosade loomisele, oli see küsimus kolm korda eesti seltskonnas arutusel. Esimest korda 1915 a. peale läti küttide pataljoni loomist Vene valitsuse poolt. Sel korral oli soovi peapõhjus — olla läti rahvaga ühevääridine, tähendab — ilma poliitilise tagamõtteta. See soov lükati Vene valitsuse poolt tagasi ja jäi teostamata.

Teist korda arutati eesti rahvusliikude väeosade asutamise küsimust 1916 a. septembris Tallinnas, raekojas. Sel korral oli ettepanek tehtud Vene valitsuse poolt. Eesti seltskond loobus siis sellest, kartes, et Vene valitsusel on salajane nõu hävitada vähemusrahvaid.

Peale Vene revolutsiooni algust tärkas küsimus uuesti päevakorrale. Sel korral olid huvitatud sellest küsimusest nii eesti seltskond kui Vene valitsus. Huvi oli mõlemal sihitud Eestimaa kaitsmise peale. Mõned üksikud seltskonnategelased nägid aga juba eesti rahvusliikudes väeosades poliitilist jõudu.

1917 aasta.

- Märts (10—30). Eestikeelsed loengud Tallinnas 472 Dankovski jalaväe polgu eestlastele, kus vahest ka kodumaa poliitilisi küsimusi arutati.
- „ 26. Peterburis eesti sõjaväelaste ja seltskonna manifestatsioon Tauria palee ette.
- „ 28. Tallinnas kino „Grand-Marina“ saalis Tallinna garnisonis viibivate eesti sõjaväelaste koosolek, kus arutati eesti rahvuslike väeosade loomist. Valitakse 10-ne liikmeline komisjon selle küsimuse elluviimiseks.
- „ 28. „Grand-Marinas“ valitud 10-ne liikmeline komisjon arutab küsimust ja tuleb otsusele, et ajalooline moment käsib eesti rahva kasuks luua rahvuslikke väeüksusi ja selle tegelikuks läbiviimiseks viibimata samme astuda.
- „ 29. Eesti rahvuslike väeosade loomise küsimus esitatakse Tallinna merekindluse komandandile kontradmiraal Lesskovile.
- „ 30. Kindluse komandant pöördub palvega sõjaministri, vägede ülemjuhataja ja staabi ülema ja Läänemere sõjalaevastiku juhataja poole, et lubataks komplekteerida kaht kindluse polku eestlastest.
- „ 31. „Grand-Marinas“ valitud komisjoni esindaja mitšman Lukk esitab kahe kindluspolgu eestlastega komplekteerimise palve Läänemere sõjalaevastiku juhatajale. See on kavaga nõus ja komandeerib mitšman Lukki mereministri abi admiraal Kedrovi juure veel samal päeval.
- „ (2). Soomemaal, Lappeenrannas asutatakse eesti sõjaväelaste ühisus.
- Aprill (2—3). Admiral Kedrov nõutab eesti rahvusväeosade asutamiseks sõjavägede ülemjuhataja staabi ülema nõusolekut ja pärib Petrogradi väeringkonna ülemalt, kui palju selles ringkonnas on eestlasi.
- „ 6. Tallinna tuletõrjajate saalis eesti sõjaväelaste koosolek, kus „Grand Marinas“ valitud komisjon rahvusväeosade asutamise kohta oma seisukoha esitab. Sama komisjoni liikmed valitakse Tallinna Eesti sõjaväelaste büroo liigeteks, kelle ülesandeks jääb rahvuslike väeosade loomine.

- Aprill (7). Kindral Kornilov toimetab Peterburis, Tauria palee ees sõjaväelaste-eestlaste vaatust (paraadi).
- „ (8). Tallinna kindluse komandant saab Vene kindralstaabi mobilisatsiooni osakonna juhatajalt polkovnik Satterupilt telegrammi, milles teatatakse, et kõikidele sõjaväeringkondadele on ettekirjutus antud sõjaväelasi-eestlasi Tallinna saata.
- „ 8. Peterburi eesti sõjaväelased oma üldkoosolekul tunnistavad rahvuslike väeosade asutamise vajaliks; moodustatakse eesti sõjaväelaste organiseerimise keskkomitee, millele luuakse ka oma põhikiri.
- „ 10. Tallinna kindluse komandant määrab polkovnik Pindingi eesti polgu ajutiseks formeerijaks.
- „ (11). Kindluse komandant teatab, et Põhja väerinna ülem kindral Russki on ära keelanud eesti polkude formeerimise.
- „ 12. Ilmub esimene päevakäsk eesti 1-se polgule polkovnik Pindingi allkirjaga.
- „ 13. Ilmub Peterburi väeringkonna ülema käsukiri nr. 159, milles teatatakse, et eestlasi-sõdureid tuleb saata Tallinna ja et Peterburis on asutatud eesti sõjaväelaste organiseerimise keskkomitee.
- „ (13). Tallinna eesti sõjaväelaste büroo teeb otsuse, et ainult neid võib vastu võtta eesti polku, kellel vastav luba oma ülemuselt.
- „ 14. Tallinna eesti sõjaväelaste büroo saadab Tallinna tööliste ja sõdurite nõukogule märgukirja, milles palutakse kõiki vastutusele võtta, kes valetateid eesti rahvuslike väeosade kohta laiali laotavad või kes eesti polkude vastu kihutustööd teevad.
- „ 16. Kindluse komandant annab päevakäsu nr. 761, mille järele kõik Tallinnas viibivad eestlased-ohvitserid ja sõdurid tuleb määrata teise kindluse polku, teatates sellest vastavate väeosade ülematele.
- „ 17 ja 18. Läänemere sõjalaevastiku juhataja staabi juures asuva maavägede juhataja staabi ülem kindralstaabi polkovnik Krusenstjern saabub Tallinna, et Tallinna eesti sõjaväelaste büroo, Peterburi eesti sõjaväelaste keskkomitee ja kindluse staabi esindajatega nõu pidada edaspidise formeerimise käigu üle.
- „ (19). Viiburis asutatakse eesti sõjaväelaste ühisus.

- Aprill 20. Sõjaväelaste täidesaatev komitee Peterburis tööliste ja sõdurite saadikute nõukogu juures otsustab tunnistada rahvuslikkude väeosade formeerimise mitteesoovitavaks ja nõuab sõjaministrilt ešelonide saatmise seisma panemist rahvuslikkudesse väeosadesse.
- „ (21). Tallinna eesti sõjaväelaste büroo saab kindluse staabist teate, et kindralstaabi korraldusel on ešelonide saatmine seisma pandud.
- „ 22. Peterburist saabub Tallinna üks pataljon sõjaväelasi-eestlasi umbes 1800 meest 171 ja 176 tagavara polkudest.
- „ (24—26). Nõupidamine Helsingis sõjalaevastiku juhataja, Tallinna eesti sõjaväelaste büroo ja Peterburi eesti sõjaväelaste keskkomitee esindajate vahel.
- „ 29. Tallinna tööliste ja sõdurite nõukogu teeb otsuse eesti polk likvideerida ja sõjaväelased 107 ja 118 diviiside vahel ära jaotata.
- Mai (1). Tallinnas seltskondlik ja sõjaväelaste manifestatsioon. Vene madrused rebivad eesti rahvuslikud lipud maha.
- „ 2. Tallinna eesti sõjaväelaste büroo ja formeeritava eesti polgu komitee ühine nõupidamine nõukogu otsuse puhul polk likvideerida.
- Peterburis kesktäidesaatvas komitees tuli vähemusrahvaste esindajate nõudmisel revideerimisele sama komitee otsus 20. aprillist vähemusrahvaste väeosade kohta. Kesktäidesaatev komitee ei muutnud oma otsust.
- Tallinna tööliste ja sõdurite saadikute nõukogu esindaja Ustberg annab sõjaministrile memorandumi, milles nõutakse eesti väeosade likvideerimist.
- „ (3). Peterburis, sõjanõukogus, peastaabi ja kindralstaabi esindajate juuresolekul püüab kindral Bontš-Brujevitš tõestada, et vähemusrahvaste väeosasid on tehniliselt võimata formeerida. Temale väitab vastu kindlate andmete põhjal kindralstaabi polkovnik Tugan-Baranovsky, et see on võimalik.
- „ 3. Tallinna eesti sõjaväelaste büroo ja Eesti polgu komitee seavad kokku eesti rahvusväeosade loomist seletava lendlehe.
- „ 4. Lendlehed loatatakse laiali Tallinna tänavatel.

- Mai (5). Tallinna eesti sõjaväelaste büroo avaldab uutest lehtedes, et riigikaitse komitee tunnistanud eesti polgu juriidiliselt olevaks.
- „ 5. Tallinna täidesaatev komitee annab telegraafi teel sõjaministrile kõmulise kaebtuse Tallinna eesti sõjaväelaste büroo ja eesti polgu kohta. Paluvad telegraafi teel eesti polgu likvideerimise otsust.
- „ 6. Tallinna tööliste ja sõdurite täidesaatev komitee saab Peterburi täidesaatvalt komiteelt telegrammi, milles tähendatakse, et rahvusväeosade küsimus on üleriikliku tähtsusega ja selle otsustamine ei kuulu kohaliku komitee võimupiiri.
- „ 7. Sõjaminister Kerenski kinnitab 1. eesti polgu formeerimise.
- „ (7). Riia väerinna eesti sõjaväelaste koosolek Riia eesti seltsi ruumides. Valitakse XII armee eesti sõjaväelaste täidesaatev komitee.
- „ 8. Tallinna eesti sõjaväelaste büroo ja Peterburi eesti sõjaväelaste keskkomitee paluvad polkovnik Tõnisoni kinnitada Eesti polgu ülemaks.
- Samad asutused saadavad telegrammi sõjaministrile, milles juhitakse tähelepanu Tallinna tööliste ja sõdurite täidesaatva komitee provokatsioonilise tegevuse peale ja palutakse selle üle juurdlust toimetada.
- „ (10). Riias XII armee eesti sõjaväelaste koosolek. Kokku tulnud ligi 5000 sõjaväelast.
- „ (10—14). Soomemaa eesti sõjaväelaste kongress Lappeenrannas.
- „ 10. 1. eesti polk saadetakse Tallinnast Rakvere.
- „ 12. Läänemere sõjalaevastiku juhataja teatab läbi kindluse staabi, et polgu formeerimine enam tema võimupiiri ei kuulu.
- „ (12). Esimene Moskva eesti sõjaväelaste ühisuse koosolek.
- „ 18. Sõjaministri volitusel teatab Romanovski, et ministril mingisuguseid andmeid ei ole eestlaste süüdistuseks kontrrevolutsioonis.
- Viiburi eesti sõjaväelaste märgukirja kokkuseadmine ja ärasaatmine Vene ajutisele valitsusele.
- „ 19. Ilmub esimene number eesti sõjaväeosade häälekandjat „Eesti Sõjamees“.

- Mai (22). Riias XII armee rahvuslike organisatsioonide ühine koosolek, kus otsustati asutada (mittevalitsevatest) vähemusrahvustest sõjaväelaste blokk XII-as armees.
- „ (24). XII armee vähemusrahvuste sõjameeste bloki esimene koosolek. Sinna kuuluvad: ukrainlased, leedulased, lätlased, muhameedlased, poolakad ja eestlased.
- „ (28). Sõjaminister Kerenski keelab ära ukraina sõjaväelaste kongressi ja ühtlasi ka teiste vähemusrahvuste omad.
- „ 29. Tallinna eesti sõjaväelaste büroo saadab relvadega ähvardades protesti Vene ajutisele valitsusele kubermangu komissari J. Poska tagandamise puhul.
- „ 30. XII armee ülem kinnitab ja avaldab käsukirjas nr. 130 XII-ma armee eesti sõjaväelaste täidesaatva komitee koosseisu.
- Juuni 1. ja 2. Rakvere eesti sõjaväelaste organisatsioonide konverents ja polgu ülevaatus. Asutatakse „Eesti sõjaväelaste keskbüroo.“
- „ 1. Ilmub esimene number „Soomemaa eesti sõjaväelaste liidu Teatajat“.
- „ (1). 28-mas väekorpuses (V armee) tulevad selle korpuse eestlased-sõjaväelased kokku ja asutavad 28-ma väekorpuse eesti büroo.
- „ (8). Kiievis ukraina sõjaväelaste kongress, millest osa võtab eesti sõjaväelaste keskbüroo esindaja.
Kiievis asutatakse „Eesti sõjaväelaste liit“.
- „ (15). Otsustatakse asutada Tallinna eesti sõjaväelaste Nõukogu, kuhu kuuluvad esindajad eestlased Tallinna kindluse garnisoni väeosadest.
- „ 17—22. Eesti sõjaväelaste kongress Tallinnas ja ülemkomitee valimine.
- „ (26). Kongressi volinikud sõidavad kongressi resolutsioonidega Helsingi sõjalaevastiku juhataja staabi juures asuva maavägede staabi ülema kindralstaabi polkovnik Krusentierni juure 2-le eesti polgule kinnitust nõudma.
- „ (29). Tallinna sõjaväelaste nõukogu Tallinnas otsustab asutada seltsi „Eesti sõjameeste kodu“ (Klubi).

- Juuli
- (1). Helsingis viibinud delegaadid esitavad Ülemkomitee koosolekul, et sõjalaevastiku juhataja soovitanud pöörduda eesti polkude asjus sõjaministri poole.
  - „ (2 ja 3). Ülemkomitee delegatsioon Põhja väerinna ülemjuhataja kindral Klembovski juures eesti tagavara pataljoni moodustamise asjus.
  - „ (5). Delegatsiooni esitis Ülemkomitee koosolekul, et läbi-rääkimistel Põhja väerinna ülemjuhataja tähendanud, et kui Kerenski ei tule vastu eesti polkude asjus, siis tuleks pöörduda otsekohe Vägede ülemjuhataja telgi poole.
  - „ (12). Ülemkomitee komandeerib delegaadid sõjaministri abi kindralmajor Jakuboviši juure, et nõuda Põhja väerinna ühe korpuse eestlastega komplekteerimist (estoniseerimist).
  - „ (15). Kaasanis astub kokku ülevenemaaline mussulmaani kongress, kus valitakse ülevenemaaline sõjaväeline büroo.
  - „ (19). Ülemkomitee komandeerib delegaadi Peterburi, et sõjaministrilt nõuda ühe eesti korpuse formeerimist.
  - „ 31. Sõjaministeeriumi juht (upravljajuštšij vojennõm ministerstvom) Savinkov keelab telegrammiga ära eesti sõjaväelaste ülevenemaalise kongressi.
- August
5. Põhja rinde komissar Stankevitš tunnistab eesti rahvuslike väeosade organisatsioonide tegevuse kasulikuks ja soovitab omalt poolt V-ma armee eestlaste kongressi kokkukutsumist.
  - „ (8). Põhja rinde ülem käsib esimese eesti polgu kahe nädala jooksul lahinguvalmis seada.
  - „ 8. Vägede ülemjuhataja telgist küstakse Põhja rinde ülemalt, kas on võimalik alata 2-se eesti polgu ja tagavara pataljoni formeerimist.
  - „ (11). Ülemkomitee volitusel sõidab 2-se eesti polgu asjus Põhja rinde ülema ja sõjalaevastiku juhataja juure polkovnik Tõnisson.
  - „ 12. Kindralstaabi ülema asetäitja kindral Potapov telegrafeerib vägede ülemjuhatajale ja palub kategooriliselt ära keelata eestlaste saatmist Põhja rindele.
  - „ (15). Ülemkomitee otsustab saata delegatsiooni vägede ülemjuhataja telki Mohilevi linna.

- August (23). Riia linna äravõitmine sakslaste poolt.
- „ (25). 2 zepelini pommitavad Valka.
- Sept. (1). Ülemkomitee saadikud Pihkvas, Põhja rinde ülema juures paluvad 2-st eesti polku formeerida Tallinnas ja tagavara pataljoni Tartus.
- „ (6). Ülemkomitee otsustab saata delegaadi Peterburi teiste vähemusrahvaste organisatsioonidega sidet looma.
- „ 7. Kindral Martõnov korraldab vaatust (paraadi) esimesele eesti polgule Rakveres.
- „ 8. 1-nõ eesti polk saab Põhjarinde ülemalt käsu asuda Volmari linna piirkonda.
- Põhja rinde tagavaravägede ülem telegrafeerib vägede ülemjuhataja telki, et nüüd on võimalik alata esimeses järjekorras eesti tagavara pataljoni ja siis 2-se eesti polgu formeerimist. Palub selle kava kinnitust.
- „ (8—15). Kiievis vähemusrahvuste kongress. Ülemkomitee esindaja võtab kongressist osa.
- „ 11. Vägede ülemjuhataja telgi staabi ülem Kortazzi vastab Põhja rinde tagavaravägede ülemale, et vägede ülemjuhataja on nõus ettepanud kavaga. Palub teatada, millal algab 2-se polgu formeerimine, et vastavat päevakäsku anda.
- „ (12). Ülemkomitee delegaat esitab Põhja rinde ülemale eesti polkude formeerimise seisukorrast.
- „ 13. 118 diviisi ülem avaldab päevakäsus kindral Martõnovi kiitva otsuse 1-se eesti polgu kohta.
- „ 24. Põhja rinde ülem kindral Tšeremissov annab päevakäsu nr. 746, milles käsib kõikide määramise juures eesti väeosadesse tingimata küsida eesti sõjaväelaste Ükemkomitee nõusolekut.
- „ 24. Põhja rinde tagavaravägede ülem kindral Subov kutsub Ülemkomitee esindajaid rinde staapi, et ühiselt määrata uute väeüksuste ülemaid.
- „ 25—28. Pihkvas Põhja rinde vähemusrahvuste organisatsioonide konverents. Ülemkomitee esindaja võtab osa sellest tööst.
- „ 27. Valgas Põhja rinde eesti sõjaväelaste organisatsioonide konverents.

- Sept. 29. Saksa merevägi ühes dessandiga algab saarte vallutamist.
- Okt. 3. Peterburi eesti sõjaväelaste keskkomitee otsustab sõjaministrilt nõuda 3-a eesti „Lembitu“ nimelise, 4-a eesti „Vambola“ nimelise polgu ja eesti diviisi staabi asutamist.
- „ (3). Viljandis, Valgas ja Pärnus viskab saksa zeppelin pommisid.
- „ 4. Sõjaministeeriumi poliitilise osakonna juht teatab vägede ülemjuhataja telgi staabi ülemale, Põhja rinde vägede staabi ülemale ja Põhja rinde komissarile, et sõjaminister on lubanud Peterburi sõjaringkonna väeosade eestlastest-sõjaväelastest formeerida 3-t eesti polku.
- „ 5. Ülemkomitee palub Põhja rinde ülemat viibimata alata 2-se eesti polgu formeerimist Tallinnas. Kindluse komandant toetab palvet. Polgu ülema kandidaadiks nimetatakse polkovnik Pödder.
- „ (6). Kindluse komandant kontr-admiral Lesskov lubab alata Tallinna eesti polgu (pärast 3-as eesti polk) formeerimist.
- „ 7. Sõjaminister Verhovski avaldab soovi vägede ülemjuhataja telgi staabi ülemale, et kiires korras formeeritaks eesti diviis. Avaldab lootust lähemas tulevikus asuda eesti korpuse formeerimisele.
- „ 8. Ülemkomitee saadab sõjaministrile ja vägede ülemjuhatajale märgukirja eesti korpuse asjus.
- „ (12—13). V-da armee eesti sõjaväelaste kongress.
- „ 13—15. Põhja rinde eesti sõjaväelaste organisatsioonide kongress Tartus.
- „ 19. Ülemkomitee saadab oma põhikirja kava sõjaministrile kinnitamiseks.
- „ (20). 1-se armee eesti sõjaväelaste kongress.
- „ (20). Põhja rinde ülem kutsub Ülemkomitee esindaja Pihkva uute eesti väeosade formeerimise küsimusi selgitama.
- „ 20. Peterburi eesti sõjaväelaste keskkomitee otsustas eesti sõjaväelasi Eestimaaale mitte saata, vaid Peterhofis alata uute eesti polkude formeerimist.

- Okt. (22). Põhja rinde ülem kindral Tšeremissov saabub Tallinna, kus asutatakse Tallinna kindlustatud rajoon. Sellesse kuulub Tallinna kindlus ühes Soome lahe saartega (Soome rannas) ja Haapsalu kindlustatud rajoon. Piir XII armeega.
- „ 23. Põhja rinde staap palub Ülemkomiteelt andmeid eesti korpuse formeerimiseks.
- „ (24—28). Vähemusrahvuste nõukogu esimene istungjärk Kiievis. Ülemkomitee esindaja võtab sellest osa.
- „ (25—29). IX-ma armee eesti sõjaväelaste kongress.
- „ 26. Peterburi eesti sõjaväelaste keskkomitee otsustab Ülemkomiteed mitte tunnustada ja eesti vägede asjaajamise enda kätte võtta.
- „ 27. Põhja rinde ülem lubab rindelt välja kutsuda Ülemkomitee äranägemise järele eestlasi-ohvitseri.
- „ (29). Kindralstaabi polkovnik Krusenstiern teatab, et kindral Hendrikson teinud korralduse, et raudteeliinide kaitse jääb eesti polkude hoolde.
- „ (30). Sõjamineisteriumi poliitilise osakonna juhataja krahv Tolstoi annab rahvuslike väeosade formeerimise küsimuse Põhja rinde ülema otsustada.
- „ (31). Zeppelin Tallinna kohal.
- Nov. (6). Ülemkomitee määrab 2-se eesti polgu formeerijaks kapten Maide. Formeerimise kohaks — Paide linn.
- „ 7. Põhja rinde ülem ei luba 2-st eesti polku formeerida Paide linnas.
- „ 9. XII-ma armee ülem käsib kõiki armees olevaid eestlasi-ohvitseri ja -sõdureid viibimata saata eesti tagavara pataljoni, Tartu.
- „ 12. Ülemkomitee märgukirja peale eesti diviisi asjus paneb Põhja rinde ülem resolutsiooni, et lubab alata formeerimist. Eesti suurtükivägi ja insenerirood saab selle eeskirja järele formeeritud Vitebskis.
- „ (12). Kaasani kuulutab mussulmaanide sõjaväeline esindus (Shuro) Kaasani vabariigi välja.
- „ (14). Põhja r. ü. küsib, kus formeerida 2-ne eesti polk.
- „ (16). Tallinnas astub kokku vormi-komisjon, kes välja töötab eesti väeosade vormi.

- Nov. (20). Ufas avatakse mussulmaanide rahvuslik parlament.
- „ 23. Põhja rinde komissar Posern annab määruse, et iga-sugused vanade väeosade likvideerimised ja uute asutamised seisma pandaks.
- „ (24—25). Tartu sõjarevolutsioonilise komitee tribunaali kohtu-mõistmine eesti tagavara polgu ohvitseride üle.
- „ 25. Tallinnas 3-da eesti polgu üks rood teeb otsuse Ülemkomiteed laiali ajada ja saadab sõjariistus sõdureid Ülemkomitee ruumidesse. Ülemkomitee laiali ei läinud ja meeskond lahkub häbistatult.
- „ 27. Kindralstaabi mobilisatsiooni osakonna ülem palub kindralstaabi kindralkortermeistrit saata Ülemkomitee käsutusse eesti soost kindralstaabi ohvitseri.
- „ (29). Sõja-revolutsiooniline komitee algab punakaardi formeerimist.
- „ (29). Ülemkomitee presiidiumi ümbervalimine.
- „ (29). 2-se eesti polgu üldine koosolek.
- Dets. (1). Põhja rinde ukraina sõjaväelaste kongress Pihkvas.
- „ (2). Lipnik Riisenberg telegrafeerib, et Põhja rinde ülem on käsu andnud eesti diviisi formeerimiseks. Palub rutuliselt nimetada väeosade ülemate kandidaate.
- „ 2. Põhja rinde kindralkortermeister Višnevski küsib, kas Ülemkomitee on nõus, kui määrata kindralstaabi alampolkovnik Soots eesti diviisi staabi ülemaks.
- „ (3). Tallinnas üldine eesti sõjaväelaste-arstide ja velskerite koosolek.
- „ (3). Tallinnas ukrainlaste manifestatsioon.
- „ (4). Soome eesti sõjaväelaste liit lõpetab oma tegevuse.
- „ 6. Ilmub esimene päevakäsk eesti diviisile.
Kindrst. alampolkovnik Soots teatab diviisi päevakäsus. et ta on määratud ajutiseks diviisi ülemaks. Polkovnik Tõnisson määratakse brigaadi ülema kohuste täitjaks.
2-se eesti polgu formeerijaks määratakse diviisi päevakäsuga kapten Maide.
4-da eesti polgu formeerijaks määratakse diviisi päevakäsuga kapten Vahtramäe.
- „ (11). Vene vägede ülemjuhataja telgis ülevenemaaline vene vägede esindajate kongress.

- Dets. 12. Uus Põhja rinde ülem Posern ei luba eesti diviisile suurtükiväge ja inseneriroodu.
- „ 13. Ülemkomitee ettepanekul määratakse 2-se eesti polgu ülemaks polkovnik Unt.
- „ 14. Eesti diviisi ülem teatab, et Ülemkomitee nõudmisel Põhja rinde tagavaravägede ülem on korralduse teinud, et tagavara polk määrataks eesti diviisi otsekohesesse käsutusse.
- „ 15—18. Eesti sõjaväeosade esindajate kongress Tallinnas.
- „ 15. Eesti diviisi ülem määrab eesti inseneriroodu formeerijaks leitnant Normaku.
- „ 15. Haapsalus, Palivere ja Risti jaamades ning Koloveres lossis annab 45-es suurtüki brigaad eestlastele üle 24 suurtükki, suurtükiväepargi ja 260 hobust.
- „ 16. XII-ma armee täidesaatva komitee esimees Nahimson küsib Ülemkomiteelt, miks paigutatakse eesti väeosi Pärnu linna. Tema kinnitab, et Pärnu linnas valitseb täieline kord.
- „ 19. Rumeenia väerinna ülem Gerua teeb korralduse, et kõik eestlased-sõjaväelased saadetakse eesti polkudesse ühes sõjariistadega.
- „ 23. Kindrst. alampolkovnik Laidoner jõuab kohale ja asub diviisi ülema kohuste täitmisele.
- „ 24. Nõupidamine Viljandis. Pitka teeb ettepaneku katsuma Viljandi Maanõukogu ja ratsapolgu kaitsel luua seal võimu keskkoh.
- Vene väeosad jõuavad Viljandi, et ratsapolku likvideerida Viljandi täidesaatva komitee otsuse järele.

1918 a.

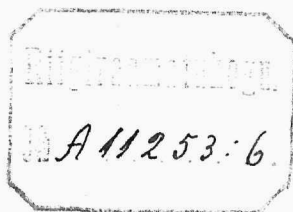
- Jaan. 2. 1. Eesti polgu lipnik Vääden määratakse Haapsalu maakonna rahvaväe ülemaks.
- „ 3. Kindrst. polkovnik Larkale tehakse kohuseks asuda eesti suurtükiväe brigaadi formeerimisele.
- „ 7. Ülemkomitee ettepanekul asub eesti diviisi ülem eesti ratsapolgu formeerimisele.
- 7—12. Eesti sõjaväelaste II kongress Tallinnas.

- Jaani. 11. 44-a diviisi staabi ülem Sapošnikov teatab, et diviisi sõjaväed sõidavad ilma loata koju. Polkude varanduste kokkukorjamiseks on polgud sunnitud sõjavange nimekirjadesse üles võtma.
- „ (13). Sotsialistlikkude eesti sõjaväelaste kongress Tallinnas, Toompea lossis.
- „ (19). Tallinna kindlustatud rajooni ülem kindral Ismestjev telegrafeerib sõjalaevastiku juhataja staabi juures asuvale maavägede ülemale, et vene vägede peale loota ei või. On tarvilik eestistada Tallinna kindlustatud rajoon.
- „ (20). Eesti töörahva ja sõjaväelaste täidesaatev komitee (enamline) otsustab likvideerida eesti sõjaväeosad ja nende asemele formeerida punakaarti.
- „ 22. Eesti töörahva ja sõjaväelaste täidesaatev komitee teatab Ülemkomiteele, et temal ei ole enam õigust eesti väeosasid formeerida. Ainuke asutus Eestis, kellel on õigus väeosasid formeerida, olevat eesti töörahva ja sõjaväelaste täidesaatev komitee.
- „ (27). Eesti töö- ja sõjav. täides. kom. kuulutab balti aadli linnupriiks.
- „ (28). Trotski annab teada, et Venemaa enam ei sõdi keskriikidega.
- „ (29). Ülemkomitee ülevõtmine enamlaste poolt.
- Veebr. 1 (14). Tallinna töö- ja sõjav. saad. nõuk. sõja seksioon kõrvaldab ametist kindluse komandandi. Tema asemele määratakse komissar Golovanenko.
- „ 4 (17). Tallinna jõuab teade Brestist, et sakslased alustavad uuesti sõjategevust.
- „ 4 (17). I. eesti polgu ülem polkovnik Pödder teatab, et Haapsalu on tulnud eesti töörahva ja sõjaväelaste täidesaateva komitee esindaja Kudeberg, et I. eesti polku likvideerida.
- „ 5 (18). Tallinna kindluse ülem Ismestjev räägib enamlaste ülemjuhataja Krõlenkoga. Viimane soovitab iga 10-ne versta peale 2 versta õhku lasta. Samuti soovitab Tallinna linna ladudes oleva 10.000 puuda dünamiiti ja 6.000 puuda pürokseliini õhku lasta.
- Saksa lendurid loobivad lendlehti Valgas ja Volmaris, et vene väed ilma võitluseta Eesti- ja Lüvi-maalt lahkuku.

- Veebr. 5 (18). Balti laevastiku keskkomitee sõjaosakond (Tsentrobalt) teatab, et pealetungivate sakslaste pihta lasta ei tohi ilma mereväe kindralstaabi loata.
- „ 8 (21). Saksa sõjavägi tuleb Haapsalu linna. Polkovnik Pödder sõlmib Saksa major Steffensiga lepingu.
- „ 10 (23). Endiste Ülemkomitee liigete arreteerimise käsk.
- „ 11 (24). Enamlaste väljasurumine Tallinnast ja Eesti Vabariigi väljakuulutamise.
- „ 12 (25). Sakslased tulevad Tallinna.
- „ 13 (26). Eesti diviis kogutakse uuesti kokku.
- „ 15 (28). Päevakäsk Eesti diviisile.

Uue kalendri järele.

- Märts 1. Saksa korpuse kindral Seckendorff käsib Eesti diviisi uuesti kokku seada.
- „ 12. Esimesed eesti ohvitseride ülendamised.
- „ 20. Saksa korpuse kindral Seckendorff käsib Eesti diviisi koju saata 5-maks aprilliks.

842 (199)

A112536

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU

Z-199201